

Марина КОНДРАТЬЄВА

ТА, ЩО ЙШЛА ПО ХВИЛЯХ

Сара Бернар — це більше, ніж актриса. Це — епоха, уособлення моралі, моди, історичного періоду.

Вона народилася 22 жовтня 1844 року в Парижі. Сара була однією із трьох незаконно народжених дочок кравчині голландсько-єврейського походження. Матір Сари — красуню Юдіф, в якості куртизанки відвідували батько і син Дюма, Россіні. Подейкували, що Юдіф примушувала і дочок працювати повіями. У той час така практика була звичною. А от ким був батько Сари достовірно не відомо. У чотирнадцять років Сара потрапляє до пансіону пані Фресар при монастирі Гран-Шан. Потім була консерваторія та драматичні класи в містах Право та Сансон. За рекомендаціями «друзів» Юдіф Бернар, Дюма та герцога де Морні, Сара отримує ангажемент до театру «Комеді Франсез» і першого вересня 1862 року дебютує на прославленій сцені в ролі Іфігенії у виставі «Іфігенія в Авліді» за п'єсою Росіна. Критики звернули особливу увагу на красу майбутньої зірки, та через свій запальний і навіть істеричний характер, після сварки з іншою актрисою, Бернар була вимушена покинути відомий театр. Її характер ще не раз стане предметом скандалів і пліток. Для неї було нормальним явищем раптово покинути сцену і поїхати (наприклад, до Іспанії), залишивши режисеру записку із проханням «вибачити бідолашну божевільну». Від принца де Лінем вона народжує сина і таким чином у двадцять років Сара — молода акторка, що постійно закохується, міняє театри і мусить годувати сина Моріса. Успіх приходить до неї у театрі «Одеон». Одним із компонентів успіху Сари Бернар стає її голос. Неважливо, кого вона грає — закохану жінку чи безтурботного парубка, тональність її голосу зачаровує. У 1872 році поява

Бернар в ролі Королеви у п'єсі «Рюї Блазе» Віктора Гюго стає тріумфом. «Спасибі» шепоче сам автор, цілуючи після прем'єри руки акторки. Після тріумфу в театрі «Одеон» Сара знову з'являється у «Комеді Франсез». В цьому театрі Бернар талановито грає образи у п'єсах Росіна і Вольтера. Її популярності може позаздрити кожна акторка — глядачі ходять «на Сару Бернар», критики хвалять її талант, а чоловіки хворіють її красою. Раптово Сара захоплюється скульптурним мистецтвом — сам Адольф де Ротшильд замовляє акторці свій бюст.

Під час репетиції спектаклю «Іноземка» Сара репетирувала у півсили, Дюма хвилювався і дорікав Бернар, що вона зірве прем'єру, та саме завдяки Сарі Бернар вистава мала величезний успіх у глядачів. Сара просто була на сцені самою собою — її природність створила новий образ акторської гри. Бернар постійно чимось захоплювалася: на зміну мистецтву скульптури прийшло захоплення живописом. Притаманна акторці жага пробувати щось нове підштовхувала Сару Бернар вирватися за межі театру. Вона постійно їздила на гастролі до Данію, Британії чи Сполучених Штатів (мабуть, саме її можна назвати родоначальницею такого виду театрального мистецтва, як антреприза). Кожні гастролі робили її ім'я дедалі більш популярним, а гаманець — товстішим. Успіх Сари Бернар не міг не викликати заздрощів. У Америці Сара грала вісім п'єс, серед яких «Фруфру», «Сфінкс», «Іноземка». 65 разів Сара з'явилась у п'єсі Дюма «Дама із камеліями». Для акторки було пошито тридцять шість костюмів. Бернар відвідала п'ятдесят міст і дала сто п'ятдесят шість вистав. Після невдалого шлюбу із тогочасним Казановою, радником грецької місії у Парижі 26-річним красенем Жаком Дамала, Сара прийняла рішення: більше ніколи не вступати у шлюб. Завершивши тріумфальне турне зі своїми виставами по Європі, вона їде до Російської Імперії. Знову успіх, і нова п'єса Сарду «Федора», яку драматург пише спеціально для відомої акторки. Дія вистави відбувається у Петербурзі. Нігіліст Борис Іванов вбиває графа Горишкіна, а в самого Бориса закохується дружина графа — героїня Сари Бернар. Образ мелодраматичної героїні надовго закріплюється за Сарою. Акторка із задоволенням грає і чоловічі ролі. Так, у 1899 році, у віці п'ятдесяти трьох років вона грає Гамлета! Покинувши театр «Комеді Франсез», Сара декілька разів намагалась створити свій театр, постійно дискутувала і навіть цікавилась політикою. Через що посварилась з улюбленим сином (хоча до останнього дня покривала його борги

і повністю забезпечувала синові безбідне існування). Талантом Сари Бернар захоплювались Гюго, Діккенс, Уайльд та Марк Твен. А Станіславський вважав акторську роботу Бернар «...технічною досконалістю». Вона і справді досконало володіла мімікою, та основною її рисою була природність: вона ніколи не переграла, була живою жінкою на сцені. Сара Бернар вважала акторську професію суто жіночою справою. Бернард Шоу та Чехов не погоджувались з нею і були взагалі її противниками. Вона досить екстравагантно гримувалась: саме Сара Бернар є автором моди сильно гримувати вуха, аби виділяти блідість обличчя. Вона фарбувала те, що не прийнято було гримувати, наприклад, кінчики пальців. Знявшись вже в якості кіноактриси у фільмі «Нудьга», актриса була так незадоволена фільмом, що добилась того, аби стрічку взагалі не випустили у прокат. Бернар не любила кінематограф, та фінансові негаразди змусили її стати кіноакторкою. Фільми з її участю: «Дама з камеліями», «Королева Єлизавета», «Французькі матері» мали великий успіх і навіть вплив на формування Голлівуду.

Померла Сара Бернар 23 березня 1923 року.

Вона була яскравою, іноді самозакоханою, та завжди жіночною, і мала на будь-яке питання власну відповідь.

Побачивши себе вперше на кіноекрані, перша красуня Франції відчулася дуже некрасивою. Це була Сара, яка закохувала в себе сотні чоловіків! Навіть Фройд вважав її богинею краси!

Сара Бернар прожила довге, красиве та бурхливе життя. Таке, як і сам час: сотні нових відкриттів, війни, епоха, в якій подвиг міг перетинатися зі зрадою, моральність межувала із всюдозволеністю. Життя Сари Бернар — це дзеркало тієї епохи, в якому можна побачити і чорні, і білі сторінки історії.

Анотація. Основою статті кінорежисера, сценариста, наукового співробітника лабораторії екранних мистецтв ІПСМ Марини Кондратьєвої є творчий доробок, життєвий досвід та історія XIX сторіччя, сфокусовані в долі відомої французької акторки — Сари Бернар.

Ключові слова: історія XIX сторіччя, Сара Бернар.

Аннотация. Основой статьи кинорежиссера, сценариста, научного сотрудника лаборатории экранных искусств ИПСИ Марины Кондратьевой являются творческое наследие, жизненный опыт и история XIX века, сфокусированные в судьбе известной французской актрисы — Сары Бернар.

Ключевые слова: история XIX века, Сара Бернар.

Summary. The basis of the article of film director, scenario writer, scientific employee of laboratory of the cinema arts of MARI Maryna Kondrat'evoy there are creative work , life experience and history of XIX century. focused in destiny of the famous French actress — Sara Bernar.

Keywords: history of XIX century, Sara Bernar.